

УДК37.378

РОЖАК Наталія Володимирівна,
асистент кафедри іноземних мов природничих
факультетів
Львівського національного університету ім, Івана
Франка
e-mail: osulym@ukr.net

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

У статті аналізуються проблеми формування комунікативної компетенції студентів природничої спеціальності у процесі вивчення іноземної мови. Автор порівнює підходи різних науковців до цієї проблеми. Безперечно, що сучасні спеціалісти повинні вміти не тільки прочитати і зрозуміти іноземну літературу за спеціальністю, але й володіти достатніми навичками та вміннями вести дискусії на актуальні теми, брати участь у конференціях, шукати потрібну інформацію в іношомовних друкованих та електронних джерелах. Формування іношомовної комунікативної компетенції – це систематизований, логічно побудований процес навчання, в ході якого студент повинен оволодіти усіма видами мовленнєвої діяльності – говорінням, читанням, письмом, аудіюванням. Комунікативні навички студентів природничої спеціальності формуються у комунікативно орієнтованих, фахово створених викладачем ситуаціях.

Ключові слова: *компетенція, комунікативна компетенція, іношомовна комунікативна компетенція, лінгвістична компетенція, соціокультурна компетенція.*

Постановка проблеми. В наш час людство увиходить в нову, інформаційну, еру, що означена глобалізмом, змішуванням культур, інформаційним вибухом, усвідомленням екологічних загроз для цивілізації. Українське студентство, майбутні фахівці природничого спрямування, не мають стояти осторонь цих проблем і загроз. Тому актуалізується питання обміну інформацією щодо пошуку ефективних рішень у сфері мінімізації екологічних ризиків і донесення до підростаючого покоління їх важливості для майбутнього людства.

Ці питання вимагають від студентів природничої спеціальності оволодіння іноземними мовами, в першу чергу англійською, в обсягах, необхідних для ефективної комунікації.

Відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій мовної освіти, метою навчання іноземних мов є розвиток у студентів іншомовної комунікативної компетенції [1, с. 25]. У Навчальній програмі з іноземних мов формування іншомовної комунікативної компетенції розуміється як здатність до міжкультурного іншомовного спілкування [2, с. 4]. Сучасний студент природничої спеціальності повинен володіти іноземною мовою як засобом міжкультурного діалогу і засобом саморозвитку. А це передбачає формування у нього належного рівня іншомовної комунікативної компетенції.

У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти визначено основні напрями професійної підготовки фахівців, що передбачають досягнення студентами немовного факультету достатнього рівня іншомовної комунікативної компетенції у професійній сфері спілкування [1, с. 27]. Проте, дослідники [3; 4] стверджують, що випускники немовних факультетів вузів мають невисокий рівень її сформованості. Тому актуальною **метою статті** буде процес формування іншомовної комунікативної компетенції студентів природничої спеціальності вищих навчальних закладів.

Аналіз останніх публікацій. Поняття, зміст, структуру, чинники формування комунікативної компетенції у педагогіці і методиці навчання іноземних мов досліджувалися як зарубіжними, так і вітчизняними вченими. Серед них варто назвати зарубіжних авторів, таких як: Н. Хомські, Г. Менг і Б. Крафт, І. Зимня, М. Воятюнев, Г. Китайгородська. Сучасні вітчизняні науковці, що займаються проблемами формування іншомовної комунікативної компетенції: В. Бондар, Н. Бориско, М. Галицька, О. Данилюк, с. Козак, Н. Костенко, Є. Костик, Н. Микитенко, О. Тарнопольский та ін.

Виклад основного матеріалу. У руслі нашого дослідження, перш за все, варто розмежувати поняття «компетентність» і «компетенція». У «Сучасному тлумачному словнику української мови» «компетентний» трактується таким чином: «1. Який має ґрунтовні знання в певній галузі; тямущий; 2. Який має певні повноваження; повновладний. «Компетенція» – 1. Гарна обізнаність із чимось; 2. Коло повноважень певної організації, установи або особи» [5, с. 346].

У лінгвістику й методику викладання іноземних мов термін «компетенція» був уведений у 1965 році М. Хомські і трактувався як здатність, яка необхідна для виконання переважно мовної діяльності в рідній мові [6, с. 32].

Наразі поняття «компетенція» С.В. Козак визначає як єдність знань, навичок і відносин у процесі професійної діяльності, які зумовлені вимогами посади, конкретною ситуацією і цілями організації [7, с. 32]. В.А. Семіченко вважає, що «компетенція» – коло тих питань, котрі повинна і реально може розв'язувати людина, яка виконує професійну чи соціальну роль [8, с. 44].

Поняття «комунікація» (з лат. *communication* – повідомлення [5, с. 347]) означає обмін інформацією, спілкування, зв'язок. З психологічної точки зору, спілкування – складний, багатоплановий процес встановлення й розвитку контактів між людьми, що породжується потребою спільної діяльності і який містить у собі обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприймання і розуміння іншої людини [9, с. 152]. Педагогічний підхід визначає комунікацію як процес спілкування в усній чи писемній формі, когнітивна сутність якої полягає в обміні інформацією та її оцінюванні [10, с. 11].

Комунікативну компетенцію варто розглядати як набуту особливу якість мовленнєвої особистості. Різні підходи до сутності і значення комунікативної компетенції вказують на багатоаспектність цього поняття (табл. 1).

Сутність і значення комунікативної компетенції

Автор / Автори	Визначення
Н. Хомські	«Комунікативна компетенція» – це здібність, необхідна для виконання певної мовленнєвої діяльності рідною мовою [6, с. 23].
Н. І. Гез	Комунікативна компетенція – це володіння лінгвістичною компетенцією, знання відомостей про мову, уміння співвідносити мовні засоби із задачами та умовами спілкування, розуміння стосунків між комунікантами, вміння організувати мовленнєве спілкування з урахуванням соціальних норм поведінки та комунікативної доцільності висловлювання [11, с. 19].
Г. А. Китайгородська	«комунікативна компетенція» – це здатність брати участь у реальному спілкуванні іноземною мовою. Галузь «мови і літератури» (іноземна мова) оперує терміном компетенції, а не компетентності, що є на сьогодні предметом дискусій [12, с.3].
І. А. Зимня	Комунікативна компетенція – оволодіння складними комунікативними навичками та вміннями, формування адекватних умінь у нових соціальних структурах, знання культурних норм та обмежень під час спілкування, знання звичаїв, традицій, етикету в сфері спілкування, дотримання пристойності, вихованість; орієнтування у комунікативних засобах, що притаманні національному менталітету, засвоєння рольового репертуару в межах певної професії [13, с. 36].
«Загально-європейські рекомендації з мовної освіти»	Комунікативні мовні компетенції «забезпечують людині можливість діяти, застосовуючи специфічні лінгвістичні засоби. Комунікативна мовленнєва компетенція... реалізується у виконанні різних видів мовленнєвої діяльності (сприймання, продукція, інтеракція або медіація)» [1, с. 17].
Т. Г. Богданович	«Іншомовна компетенція є запорукою постійного навчання протягом життя; відтак, предмет іноземна мова стає одним із провідних у вищій школі, оскільки саме він дає ключі до одержання інформації про новітні технології у галузі майбутньої професії студента, саме він уможливує партнерське спілкування фахівців, допомагає ширше презентувати та поширювати результати своїх наукових пошуків» [14, с. 508].
О. Б. Тарнопольський, С. П. Кожушко	Комунікативна компетенція – це здатність вирішувати засобами іноземної мови актуальні для того, хто навчається, задачі спілкування в побутовій, навчальній, виробничій та культурній сфері; уміння того, хто навчається, користуватися фактами мови для реалізації мети навчання [15, с. 109].
Н. О. Микитенко	«Іншомовну професійну компетенцію визначено як здатність застосовувати: 1) знання про лексико-граматичні особливості іноземної мови, типи іншомовних дискурсів, їх будову; 2) вміння і навички сприймати, інтерпретувати, забезпечувати когерентність висловлювань в значущих комунікативних моделях, створювати дискурс у типових професійних ситуаціях» [4, с. 16].
М. М. Галицька	Іншомовна комунікативна компетенція студентів ВНЗ розглядається, з одного боку, як здатність здійснювати іншомовне спілкування, тобто передавати і обмінюватися думками в різноманітних ситуаціях у процесі взаємодії з іншими учасниками спілкування, правильно використовуючи систему мовних і мовленнєвих норм, вибираючи комунікативну поведінку, адекватну автентичній ситуації спілкування, а з іншого – як готовність студентів до іншомовного спілкування. Звідси виходить, що іншомовна комунікативна компетенція не є особистісною характеристикою; її сформованість визначається у процесі спілкування [16, с. 40].

Узагальнюючи, можна констатувати, що зміст іншомовної комунікативної компетенції складають певні умови. Зокрема, ефективна іншомовна комунікація залежить від уміння реалізувати комунікативні наміри; щоб їх реалізувати – необхідно володіти іншомовним матеріалом й набути умінь вживати його в конкретних ситуаціях.

Навчання іноземної мови, спираючись на загальнодидактичні принципи, відрізняється тим, що головною метою тут є не накопичення знань, як це має місце в навчанні інших дисциплін, а «оволодіння студентами діяльністю іншомовного спілкування» [1, с. 28].

Вважаємо, що процес формування іншомовної комунікативної компетенції студентів природничої спеціальності можна зобразити як систему, що включає: умови навчання, принципи і мотивацію навчання, структуру власне комунікативної компетенції (компоненти і види компетенції); підходи та методи навчання (рис. 1).

СКЛАДОВІ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ	Загально педагогічні умови	Мета навчання – досягнення студентами практичного володіння мовою, тобто підготовка студентів до спілкування (усного та письмового) іноземною мовою.	
		Завдання – оволодіння мовленнєвою компетенцією.	
		Навчальні плани і програми з іноземної мови.	
		Види діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письмо.	
	Принципи навчання	Комунікативності. Передбачає побудову процесу навчання іноземної мови як моделі процесу реальної комунікації. Зумовлює добір мовного та мовленнєвого матеріалу, характер вправ, методів та прийомів навчання.	
		Домінуючої ролі вправ. Передбачає виконання різних вправ, формування мовленнєвих навичок і вмінь, в основі яких лежать мовленнєво-розумові операції.	
		Взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності. Забезпечує розвиток навичок і вмінь іншомовного мовлення в комплексі.	
		Урахування рідної мови. Дозволяє спрогнозувати труднощі в навчанні вимовної, лексичної і граматичної сторони іншомовного мовлення, а також графіки, орфографії, семантизації.	
		Апроксимації. Оцінюючи мовлення, ігноруються незначні помилки в іншомовному спілкуванні, які не порушують комунікативний аспект мовлення.	
	Мотивація навчання	Зовнішня мотивація спрямована на досягнення «стратегічної» мети: оволодіння мовою як культурним кодом іншого народу.	Формується через: <ul style="list-style-type: none"> - наявність внутрішніх мотивів засвоєння іноземної мови; - наявність пізнавально-комунікативних потреб; - бажання вдосконалити власне мовлення (володіння екстралінгвістичними засобами спілкування); - прагнення підвищити якість мовленнєвої культури (використання мовних засобів відповідно до мети, умов, ситуацій спілкування).
Внутрішня мотивація виникає у процесі вивчення іноземної мови (усвідомлення потреби спілкуватися іноземною мовою, мати змогу читати іноземну літературу тощо).			
Структура комунікативної компетенції	Компоненти, складові елементи, види компетенції	Лінгвістична компетенція (лексична, граматична, семантична, фонологічна, орфографічна, орфоепічна компетенції)	
		Соціолінгвістична компетенція (лінгвістичні маркери соціальних стосунків, правила ввічливості, вирази народної мудрості тощо)	
		Прагматична компетенція (дискурсивна компетенція, функціональна компетенція, та компетенція програмування мовлення).	
Підходи до навчання	Індивідуальний підхід – передбачає підготовку різномісних завдань, тестів для контролю, які відповідають здібностям та схильностям студентів.		
	Комунікативно-діяльнісний підхід – викладач не просто повідомляє знання, а організовує пізнавальну діяльність студентів, створює умови для висловлення власної думки, ставлення до матеріалу, залучає студентів до творчої та мистецької діяльності.		
Методи навчання	Активні та інтерактивні методи навчання. До інтерактивних методів навчання ІМ належать: метод проєктів, асоціативний куц, мікрофон, робота в парах, робота в групах, мозковий штурм, мозаїка, технологія співпраці, модульне навчання. На часі – застосування нових інформаційних технологій.		

Рис. 1. Система формування комунікативної компетенції студентів природничої спеціальності*

*складено автором за Є.В. Костик [3].

Аналіз наукових розвідок [4; 7; 17; 16; 18] з проблем викладання іноземних мов у вузах показав, що вчені мають різні погляди щодо складових комунікативної компетенції.

О.Л. Канюк вважає, що інваріантними компонентами іншомовної комунікативної компетенції є лінгвістична компетенція (мовні знання), дискурсивна компетенція (володіння способами поведінки у проблемних комунікативних ситуаціях), діяльнісна компетенція (використання мови в реальних умовах продуктивної діяльності) [17, с. 80].

С.В. Козак у лінгвістичній компетенції виокремлює такі складові: лексичну (складається з лексичних та граматичних елементів); граматичну (знання та вміння користуватися граматичними ресурсами мови); семантичну (здатність студента усвідомлювати й контролювати організацію змісту, відношення слова до його загального контексту, внутрішньолексичні зв'язки, значення граматичних елементів, категорій, структур); фонологічну, орфографічну та орфоепічну [7, с. 167].

М.М. Галицька виділяє такі компоненти в структурі іншомовної комунікативної компетенції [16, с. 42]:

– мовний компонент. Передбачає удосконалення знань з лексики, граматики, семантики, фонології.

– мовленнєвий компонент (вміння використовувати мовний матеріал для досягнення комунікативних, інформативних, когнітивних, сугестивних та інших цілей). Передбачає удосконалення умінь та навичок говоріння, аудіювання, письма, читання; володіння мовцем багатством мовних засобів, нормами мовлення, стильовим і жанровим розмаїттям, формами мовлення: усною та письмовою.

– соціокультурний компонент. Сприяє більш усвідомленому оволодінню іноземною мовою як засобом спілкування, оскільки основними мотивами вивчення іноземної мови є прагнення розширення світогляду, інтерес до культури народу, мова якого вивчається.

– інтеркультурний компонент. Передбачає ефективність комунікації через взаєморозуміння, пошану до культури іншомовного партнера.

Соціокультурний й інтеркультурний компоненти комунікативної компетенції тісно пов'язані. На думку Т.М. Колодько, соціокультурна компетенція включає: країнознавчу компетенцію (здатність застосовувати знання про народ – носія мови, його національний характер, особливості побуту, звичаї, традиції, здобутки у галузі освіти, науки, культури); лінгвокраїнознавчу компетенцію (вміння застосовувати знання мовних одиниць, у т.ч. з національно-культурним компонентом семантики, відповідно до соціально-мовленнєвих ситуацій); соціолінгвістичну компетенцію (здатність застосовувати знання особливостей національного мовленнєвого етикету і невербальної поведінки, здатність організувати мовленнєве спілкування відповідно до комунікативної ситуації, соціальних норм поведінки [18, с. 13].

Потреба розвивати соціокультурну компетенцію студентів впливає з тісних зв'язків між мовою і культурою. Щоб вільно володіти іноземною мовою, недостатньо механічно заучити традиційні компоненти системи мови, студент повинен знати, розуміти і дотримуватись правил етикету лінгвокультури носіїв мови та норм їх мовленнєвої поведінки, тобто володіти соціокультурною компетенцією [4, с. 17].

Формування міжкультурної (у М.М. Галицької – інтеркультурної) компетенції студентів природничої спеціальності у процесі навчання іноземних мов сприятиме виробленню практичних навичок спілкування з представниками інших культур, надаватиме змогу мінімізувати можливість образи почуттів представників інших культур, максимізувати співробітництво та взаєморозуміння [2, с. 22], а також здатність до ефективної особистісної і професійної взаємодії в багатомовному середовищі.

Таким чином, іншомовна комунікаційна компетенція, яку необхідно сформувати у студентів, включає цілий комплекс складових.

Ефективними методами формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів природничої спеціальності можуть стати інтерактивні методи навчання іноземної мови. Інтерактивними є такі методи, коли студент є діяльним учасником навчального процесу, тобто щось здійснює: говорить, управляє, моделює, пише, рисує тощо.

Використання інтерактивних методів дозволяє студентів бути не лише слухачем, спостерігачем, а й брати активну участь у процесі [19].

Методи інтерактивного навчання «Асоціативний куш» і «Мозаїка» спрямовані на розвиток лексичних навичок у продуктивних видах мовленнєвої діяльності – говорінні та писемному мовленні – і є підготовчим етапом до розвитку умінь у цих видах мовленнєвої діяльності [19, с. 98]. Метод «Асоціативний куш» передбачає нагромадження студентами групи асоціацій до запропонованого викладачем слова.

Метод роботи у парах допомагає у підготовці до публічного виступу та дискусії. Робота у парах дозволяє студентам подумати, обмінятися ідеями з партнером, а потім озвучувати свої думки перед аудиторією. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вмінь висловлюватись, критично мислити, вести дискусію й переконувати співрозмовників.

Інтерактивний метод «Мікрофон» дозволяє кожному студенту продукувати короткі висловлювання по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи власну думку чи позицію. Цей метод є ефективним для формування у студентів навичок та вмінь монологічного мовлення.

Метод проектів – комплексний навчальний метод, який дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, дає можливість студентів проявляти самостійність у виборі джерел інформації, способі її викладу і презентації, а також вести індивідуальну роботу над темою, яка викликає найбільший інтерес [20, с. 10]. Це зумовлює високу мотиваційну активність студента.

Стосовно занять з іноземної мови, проект – це спеціально організований викладачем комплекс дій, що передбачає самостійну творчу іншомовну діяльність учнів з розв'язання певної проблеми і завершується створенням творчого продукту. Головним завданням проекту має стати пошук реального вирішення вузькоспеціалізованого питання, а не обговорення загальних тенденцій [20, с. 12]. Метод проектів формує у студентів комунікативні навички, культуру спілкування, уміння коротко і доступно формулювати думки, толерантно відноситися до думки партнерів по спілкуванню, аргументувати власну точку зору і переконувати партнерів в її правильності.

Висновки. В наш час вивчення іноземних мов студентами природничого профілю є не лише обов'язковою умовою успішної навчальної і професійної діяльності, а й дієвою формою розвитку особистості. Мета навчання – формування комунікативної компетенції в аудіюванні, говорінні, читанні, письмі. Комунікативна компетенція проявляється в різних видах мовленнєвої діяльності. Формування іншомовної комунікативної компетенції – процес складний і багатоаспектний. Процес підготовки студентів природничої спеціальності до іншомовного спілкування повинен бути спрямований на формування у них знань, вмінь та навичок здійснювати комунікацію через зовнішнє мовлення, усне і писемне (попередньо має бути реалізоване внутрішнє мовлення).

Традиційно навчання іноземної мови студентів природничої спеціальності було орієнтоване на читання, розуміння й переклад спеціальних текстів, а також на вивчення синтаксису наукового стилю. Сучасний погляд на методику викладання іноземної мови спонукає звернути більшу увагу на розвиток навичок іншомовного спілкування на професійні теми і ведення наукових дискусій. В наш час якісна підготовка студента можлива лише завдяки поєднанню традиційних та інноваційних методів навчання.

Список використаної літератури

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. ; д-р пед. наук, проф. с. Ю. Ніколаєва. – Київ : Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Жовнірук З. Навчальна програма рівневого вивчення англійської та німецької мов для студентів природничих факультетів університету / З. Жовнірук, Г. Ісаєва, Н. Микитенко. – Львів, видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. 2010. – 46 с.
3. Костик С.В. Формування іншомовної мовленнєвої компетенції студентів нефілологічних факультетів у ВНЗ / С.В. Костик // Іноземні мови у вищій освіті: лінгвістичні, психолого-педагогічні та методичні перспективи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Харків : НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого», 2012. – с. 141-142.

4. Микитенко Н.О. Технологія формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Н.О. Микитенко. – Тернопіль, 2011. – 43 с.
5. Сучасний тлумачний словник української мови: 60 000 слів / За ред. д-ра філол. наук, проф. В.В. Дубічинського. – Харків : ШКОЛА, 2009. – 832 с.
6. Chomsky N. Knowledge of Language. Its Nature, Origin, and Use / N. Chomsky. – Westport : Praeger Publishers, 1986. – XXIX + 314 p. – (Convergence).
7. Козак С.В. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции будущих специалистов морского флота : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / с. В. Козак. – Одеса, 2001. – 224 с.
8. Семиченко В.А. Концепция целостности и ее реализация в профессиональной подготовке будущих учителей (психолого-педагогический аспект): дис. ... д-ра психол. наук / В.А. Семиченко – К., 1992. – 432 с.
9. Винославська О.В. Психологія : навч. посіб. / О.В. Винославська, О.А. Бреусенко-Кузнецов, В.Л. Зливков та ін.; за наук. ред. О.В. Винославської. – К.: Фірма «ІНККОС», 2005. – 352 с.
10. Бориско Н. Ф. Общевропейские компетенции владения иностранным языком: изучение, обучение, оценка. Анализ некоторых аспектов / Н. Ф. Бориско // Иноземні мови. – 2005. – № 1. – с. 8–14.
11. Гез Н.И. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований / Н. И. Гез // Иностранные языки в школе. – 1985. – № 2. – с. 17–24.
12. Китайгородская Г.А. Принцип интенсивного обучения иностранным языкам / Г.А. Китайгородская // Иностранные языки в школе. – 1988. – № 6. – с. 3–8.
13. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И.А. Зимняя. – М. : Московский исследовательский центр подготовки специалистов, 2004. – 116 с.
14. Богданович Т.Г. Розвиток професійно-комунікативної компетенції при викладанні іноземних мов / Т.Г. Богданович // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія». – 2008. – Вип. 9. – с. 508–512.
15. Тарнопольський О.Б. Методика навчання студентів вищих навчальних закладів письма англійською мовою / О. Б. Тарнопольський, с. П. Кожушко. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 288 с.
16. Галицька М.М. Складові комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів / М.М. Галицька // Освітологічний дискурс. – 2015. – № 2 (10). – с. 39–48.
17. Канюк О.Л. Формування вмінь іншомовного ділового спілкування майбутніх соціальних працівників в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О.Л. Канюк ; Ужгород. нац. ун-т. – Ужгород, 2009. – 225 с.
18. Колодько Т.М. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т.М. Колодько; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – К., 2005. – 20 с.
19. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська – Київ : Академвидав, 2004. – 218 с.
20. Олексюк О.Є. Теоретичні основи методу проектів як педагогічної технології / О.Є. Олексюк // Наукові праці : наук.-метод. журн. – Миколаїв, 2004. – Вип. 23. – с. 10–13.

References

1. *European recommendations from language education: study, teaching, evaluation* (2003). In S. J. Nikolaeva (Ed.). Kyiv: Lenvit (in Ukr).
2. Jowniruk, Z. & Isaeva, G. & Mikitenko, N. (2010). *On-line tutorial of level study of English and German languages for the students of natural faculties of university*. Lviv, Publishing center of LNU of the name of Ivan Franco (in Ukr).
3. Kostik, E.V. (2012). *Forming of foreign speech competence students of unphilological faculties in Institution of higher schools*. The Foreign languages in higher education: linguistic, psychologically pedagogical and methodical prospects: materials of the All Ukrainian scientific practical conference. its Harkiv: Well «YAU the name of Yaroslav Wise», 141–142 (in Ukr).
4. Mikitenko, N. (2011). *Technology of forming of foreign professional competence of future specialists of natural profile*. (Doctor Science dissertation). Thesis. Ternopil (in Ukr).
5. *Modern explanatory dictionary of Ukrainian : 60 000 words*. (2009). In V.V. Dubichynskiy (Ed.). Kharkov: VD «School» (in Ukr).
6. Chomsky N. (1986). *Knowledge of of of Language. Its Nature, Origin, and of Use*. Westport: Praeger Publishers, XXIX, (Convergence).
7. Kozak S. (2001). The formation of foreign communicative competencies of future Navy specialists. (Ph.D dissertation). Thesis. Odessa: Pivdenoukrainski states pedagogical un-t im. K.D. Ushynskiy (in Rus.).
8. Semichenko V.A. (1992). *The concept of integrity and its implementation in the training of future teachers (psycho-pedagogical aspect)*. (Doctor Science dissertation). Kiev (in Rus.).
9. Vinoslavska, O. & Breusenko-Kuznetsov, O. & Zlivkov, I. (2005). *Psychology*. Kyiv: Firm «INKOS» (in Ukr).
10. Borisko, N. F. (2005). European competences of foreign language proficiency: study, educating, estimation. Analysis of some aspects. *The Foreign languages, 1, 8–14* (in Ukr.)

11. Gez, N.I. (1985). Forming of communicative competence as object of foreign methodical researches. *The Foreign languages to in school*, 2, 17–24 (in Rus.)
12. Kitaygorodskaja, I. (1988). Principle of the intensive educating to the foreign languages. *The Foreign languages to in school*, 6, 3–8 (in Rus.)
13. Zimnjaja, I.A. (2004). *Key to the competence as effectively - having a special purpose basis of competent approach in education*. Moscow: The Moscow research center of preparation of specialists (in Rus.)
14. Bohdan, T.G. (2008). Development of professionally-communicative competence is at teaching of foreign languages. *The Scientific messages. Series Philological*. Ostrog: Publishing House of the National university of «Ostrog academy», 9, 508–512 (in Ukr.)
15. Tarnopolskiy, O.B. ,& Kozhusho, S. P. (2008). *Methodology of studies of students of higher educational establishments of letter by English*. Vinnitsa: the New book (in Ukr.)
16. Galyckaja, M.M. (2015). Constituents of communicative competence of students of higher educational establishments. *Education-Languages discourse*, 2 (10), 39–48 (in Ukr.)
17. Kanyuk, O. L. (2009). *Forming of abilities of foreign business communication of future social workers in the process of professional preparation*. (Ph.D dissertation). Uzhgorod: Uzhgorod. National university. (in Ukr.)
18. Kolodko, T. M. (2005). Forming of sociocultural competence of future teachers of foreign languages in higher pedagogical educational establishments. (Ph.D dissertation). *Thesis*. Kyiv: National pedagogical university of M. P. Dragomanov (in Ukr.)
19. Dichkivskaja, I.M. (2004). *Innovative pedagogical technologies*. Kiev: Academy (in Ukr.)
20. Oleksyuk, O.E. (2004). Theoretical bases of method of projects as pedagogical technology. *Scientific works: scientifically-methodical magazine. Mykolaiv*, 23, 10–13. (in Ukr.)

ROZHAK Nataliya,

Lecturer of Foreign Languages of Science Faculties Department
Ivan Franko Lviv National University
e-mail: osulym@ukr.net

FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS OF NATURAL SPECIALITY

Abstract. *The problems of forming of communicative competence of students of natural speciality are analyzed in the process of study of a foreign language are analyzed in the article. The author compares approaches of different scientists to this problem. Modern specialists must be able to read and understand foreign literature in speciality, to own sufficient skills and abilities to conduct discussions on actual themes, participate in conferences, to search necessary information in foreign printed and electronic sources. Formation of foreign communicative competence is systematized, the process of studying is logically built, when a student must participate in all types of speech activity (manner of speaking, reading, writing, listening).*

Communicative skills of students of natural speciality are formed by a teacher in situations that he specially creates and that are communicatively oriented. The process of forming of foreign communicative competence of students of natural speciality is presented in the article as a system that includes such aspects: general conditions of studies, principles and motivation of studies, structure actually communicative competence (components and types of competence); approaches and methods of studies.

The complex of these knowledge, abilities and skills includes: knowledge of language means of communication and rules of operation by them; ability to apply language means in accordance with aims, time and spheres of communication, in accordance with social status of partner on a communication; ability to understand an utterance in important semantic blocks and pass information in the coherent argued utterances; knowledge of sociocultural specific of country, the language of which is studied, ability to build the language behavior in accordance with this specific; ability to analyze and estimate the situations of communication and build the speech behavior, carry out control of the speech acts and acts of partners on a communication; ability to use own speech experience for identification of shortages in knowledge of foreign language; ability to set forth and ground a foreign language the own point of view on different professional questions.

Key words: *competence; communicative competence; foreign communicative competence; linguistic competence; sociocultural competence.*

*Одержано редакцією 13.04.2017
Прийнято до публікації 17.04.2017*